Co-funded by the European Union

german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

ZOA from relief to recovery

ڕاهێنانی گەشتیاری کشتوکاڵی

مۆدیولی ١: ناساندنی گەشتیاری و گەشتیاری کشتوکاڵی

ڕێبەری ڕاهێنەر

وەشانی یەکەم | ئایاری ٢٠٢٣

ناوەرۆک

مۆدیولی ١: ناساندنی گەشتوگوزار و گەشتیاری کشتوکاڵی ٣
یەکەی ١: ناساندنی گەشتوگوزارو و گەشتیاری کشتوکاڵی ٣
سوودەکانی گەشتیاری کشتوکاڵی ٣
گەشتیاری کشتوکاڵی وەک دەرفەتێکی بازرگانی ٤
گەشتوگوزاری بەرپرسیارانە ٥
بازاڕی گەشتیاری ٦
گەشتیاران چییان دەوێت و پێویستە گەشتیاری کشتوکاڵی بۆ کێ بێت ٦
جۆرەکانی گەشتیار ٧
چۆن گەشتیاران بەرهەمی گەشتیاری دەکڕن ٨
گەشتی زنجیرەیی ٩
یەکەی ٢: ئەزموونەکانی گەشتیاری کشتوکاڵی جیهانیی ١٢
ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا: کالیفۆرنیا ١٢
ئیتاڵیا: توسکانی ١٤
لیتوانیا ١٥
ئازەربایجان ١٥
تورکیا ١٦
ئێران ١٧
ئوردن ١٨
یەکەی سێیەم: گەشەپێدانی گەشتیاری کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان ١٩
گەشتوگوزار لە هەرێمی کوردستان ١٩
گەشتوگوزاری کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان ١٩
ئاڵەنگارییەکان بۆ پەرەپێدانی گەشتیاری کشتوکاڵی ١٩
بۆشاییەکانی بەرهەم (دەرفەتەکان) لە گەشتیاری کشتوکاڵیدا ٢١
دەرفەتی هاوکاری دارایی بۆ پەرەپێدانی بەرهەمەکانی گەشتیاری کشتوکاڵی CARP ٢٣

مۆدیولی ١: ناساندنی گەشتیاری و گەشتیاری کشتوکاڵی

یەکەی ١: ناساندنی گەشتیاری و گەشتیاری کشتوکاڵی

گەشتیاری کاتێک ڕوودەدات کە مرۆڤەکان دوور لە ماڵەکانیان گەشت دەکەن و بە هۆکاری جیاواز دەچنە شوێنەکانی تر. ئەم هۆکارانە دەشێ بۆ خۆشی/ کات بەسەربردن، بۆ بازرگانی ، یان سەردانی هاوڕێ و خێزانەکان بن. کاتێک ئەوان لەو شوێنانەن کە سەردانی دەکەن، چاویان لە شتەکانە بۆ ئەوەی بیکەن و چێژی لێوەرگرن. ئەمەش دەرفەتی بۆ کۆمپانیا سەرکەشەکان ڕەخساند بۆ پەرەپێدان و پێشکەشکردنی چالاکی چێژ بەخش و بەدەستهێنانی هەندێک پارە. تا زیاتر ئەو شتانە هەبێت کە ئەنجام بدرێ لە ناوچەیەکدا، ئەگەری مانەوەی گەشتکەران زیاتر دەبێ، و ڕەنگە پارەی زیاتر خەرج بکەن.

گەشتیاری کشتوکاڵی: هەر ئە زمونێکی کشتوکاڵیە لەسەر بنەمای گەشتیار کە بتوانێت گەشتیاری بەرەو ناوچە کشتوکاڵیەکان ببات. ئەزمونێکە کەسەکە پەیوەندی لەگەڵ سروشت و لادێکان و دەوروبەری فەراهەم دەکات
دەشێت ڕۆمانسی بێت، تەندروست بێت، بێدەنگ بێت، یان... لەوانەیە سەرکێشی ، پەروەردە و/یان فێربوون بیت.

گەشتیاری کشتوکاڵی سەر بە دوو کەرتی ئابوورین کە بریتین لە کشتوکاڵ و گەشتیاری. لەکاتی بەرهەمهێنانی بەرهەمێکی کشتوکاڵیدا، بەرهەمێکی گەشتیاری یان خزمەتگوزارییەکیش پێشکەش بە سەردانکەران و گەشتیاران دەکات.

گەشتیاری کشتوکاڵی لەوانەیە هەردوو بەرهەم (بۆ نموونە بەرهەمی تازە) و/یان خزمەتگوزاری (بۆ نموونە گەشت پێشکەش سەردانیکەران بکات.

سوودەکانی گەشتیاری کشتوکاڵی

گەشتوگوزاری کشتوکاڵی سوودی جۆراوجۆری هەیە، چ بۆ جووتیار/جوتیارەکان، چ بۆ ئەو کۆمەڵگایانەی کە گەشتوگوزاری کشتوکاڵی تێدا هەڵکەوتووە.

بۆ جووتیار	بۆ کۆمەڵگەی ناوخۆیی
• گەشتیاری کشتوکاڵی داهاتی زیادە بۆ جووتیاران دابین دەکات، زیاتر لەوەی کە لە چالاکییە ئاساییەکانی کشتوکاڵدا بەدەستی دەهێن. • دەتوانن بەرهەم/بەرهەمەکانیان ڕاستەوخۆ بە بەکارهێنەران بفرۆشن لەبری بەکارهێنانی ناوەندکار و دابەشکەر. • دەتوانن بەرهەمەکانیان ڕاستەوخۆ بۆ بەکارهێنەران بەبازارکردن، ناوێک یان براندێک بۆ بەرهەمەکەیان دروست بکەن. • دەتوانێت لق بکاتەوە بۆ قۆناغەکانی تری بەرهەمهێنان (بۆ نموونە جووتیاری توو مرەبا بەرهەم دەهێنێت) و دەستڕاگەیشتنی لە بازاڕدا فراوانتر بکات.	• هەلی **کار**/مەشق • گەشتیاری داهات دەهێنێت بۆ ناوچەکە بۆ خەرجکردنی دەرفەت بۆ پەرەپێدانی بزنسەکانی تر دەرەخسێنێت. • جووتیاران دەتوانن بەرهەم بێنن یان بەرهەمەکانی تر دابین بکەن بۆ ئەوەی لە دوکان/کۆشکەکانیاندا بیفرۆشن. • دشێ ئەو بزنسە ناوخۆییانە فراوان بکرێن بە دروستکردنی بەرهەمی بەهای زیادکراو لە بەرهەمی خاو بۆ نموونە. شەربەت و مرەبا و پەنیر و هتد. • کولتوری ناوخۆیی دەپارێزرێت

جگە لەوەش، گەشتیاری کشتوکاڵی توانای یارمەتیدانی بوژاندنەوەی ئابووری گوندنشینەکانی هەیە، خەڵک سەبارەت بە کشتوکاڵ و پاراستنی میراتی کشتوکاڵی پەروەردە دەکات. لەوانەیە ئەو کێڵگانەی کە سەرنجیان لەسەر کۆمەڵگا بێت، گەشتیاری کشتوکاڵی بە بژاردەیەکی سەرنجڕاکێش بزانن چونکە دەرفەتی کارکردنی زیاتر بۆ دانیشتوانی ناوچەکە دەڕەخسێنێت

گەشیاری کشتوکاڵی وەک دەرفەتێکی بازرگانی

سەختی ئابووری و گۆڕانکاری لە پیشەسازییەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداریدا، بووە هۆی ئەوەی جووتیاران، بە تایبەت ئەوانەی کێڵگەی بچووکیان بە خاوەندارێتی خێزان هەیە، گەڕێن بەدوای ڕێگەی نوێ بەدەستهێنانی پارە، داهاتی سەرەتایی کشتوکاڵی خۆیان تەواو بکەن.

خۆشبەختانە بۆ جووتیاران، خەڵکێکی زۆر گرنگی دەدەن کە مادده خۆراکییەکانیان لە کوێ بەرهەم دەهێنرێن، و چۆن بەروبوومەکان دەچێنرێن، و ئاژەڵ بەخێو دەکرێن. بایەخی گشتی بۆ خواردنە ناوخۆییەکان ڕەوتێکی گەشەسەندووە و هەندێک کەس حەز دەکەن سەردانی کێڵگەکان بکەن بۆ کات بەسەربردن یان کڕینی خواردنی ناوخۆیی لەکاتی پشوودا (بەتایبەت باخەکانی ترێی شەراب). زۆرێک لە جووتیارانی بچووک گرنگی بە پێشوازیکردنی گەشتکەران دەدەن وەک ستراتیژییەک بۆ بەدەستهێنانی داهاتی زیاتر، فرۆشتنی بەرهەمی کێڵگە و تەنانەت بەشدارییکردنی میوانەکان لە هەندێک کاری کێڵگەیی سوودمەند. جگە لەوەش زۆرێک لە جووتیارانی بچووک دەیانەوێت فرۆشی ڕاستەوخۆیان بۆ بەکاربەران زیاد بکەن، جا چ بۆ تاکەکانی کۆمەڵگاکانی دراوسێ یان بۆ ئەو گەشتیارانەی کە سەردانی ناوچەکە دەکەن.

ئەم دوو پێویستییە لە گەشتیاری کشتوکاڵیدا کۆدەبنەوە کە یارمەتیدەرە بۆ دووبارە بنیاتنانەوەی پەیوەندییەک لە نێوان بەرهەمهێنەر و بەکاربەر، کە نزیکە لە نەمان لەگەڵ سەرهەڵدانی کشتوکاڵی چڕ و بەرفراوان.

لە ڕوانگەی بازرگانییەوە، گەشتیاری کشتوکاڵی دەتوانێت یەکێک لە سێ ڕۆڵی بنەڕەتی بۆ جووتیار بگێڕێت:

١- وەک **سەرچاوەیەکی داهاتی زیادە:** گەشتیاری کشتوکاڵی پشتگیری لە ڕۆڵی سەرەکی کێڵگەکە دەکات وەک کێڵگە. بەرهەمە کشتوکاڵییە ئاساییەکان هێشتا زۆربەی داهاتەکە بەدەست دەهێنن لە کاتێکدا گەشتوگوزاری کشتوکاڵی، وە پێشکەشکردنی گەشتێکی شیرەمەنی بۆ گروپەکانی قوتابخانە، هەدێك داهاتی لاوەکی دابین دەکات
٢- وە ك **چالاکیەکی هاوسەنگ: گەشتیاری** کشتوکاڵی و کشتوکاڵی نەریتی سوودی تارادەیەک یەکسان دابین دەکەن. نموونەیەك
لەم کارە کێڵگەیەکی فراولە دەبێت کە نیوەی بەروبوومەکانی بە فرۆشیارێکی جوملە دەفرۆشێت (ئەویش دواتر فراولە بۆ مارکێتەکان دابین دەکات یان بۆ لە قوتووکردی مرەبای فراولە)، لە کاتێکدا نیوەکەی تر بۆ بۆ ئەو مێوانانەی لە چالاکی لێکردنەوەی فراولە بەشدارن و بەرامبەر بە برە پارەیەك ئەوەی لێی دەکەنەوە دەیکڕن.

٣- وەک **پێشکەشکردنی سەرەکی: گەشتیاری** کشتوکاڵی چالاکیی سەرەکییە لە کێڵگەیەکدا. ڕەنگە ڕۆڵی کشتوکاڵ و **گەشتیاری** کشتوکاڵی پێچەوانە بێتەوە؛ کشتوکاڵ تەواوکەری بازرگانی گەشتوگوزاری کشتوکاڵییە. نموونەیەکی ئەمەش، کێڵگەیەکی سێو کە زۆربەی داهاتەکەی لە میوانەکانەوە دەستدەکەوێت کە پارە دەدەن بۆ بەسەربردنی کۆتایی هەفتە لەوێ، بەڵام لە لایەکەی تر هێشتا هەندێک سێو بە جوملەفرۆشان دەفرۆشرێت
.

کردارەکانی **گەشتیاری** کشتوکاڵی زۆر بچووکن و کاریگەرییەکی کەمیان لەسەر ناوچەکە هەیە. ئەمەش واتە زۆربەی ئەو جووتیارانەی کە دەیانەوێت کارێکی **گەشتیاری** کشتوکاڵی دەستپێبکەن، پێویست ناکات نیگەران بن لەوەی زەوی و دامەزراوەکانیان بەدەست ژمارەیەکی زۆری سەردانکەرانەوە زیانی پێ بگات ، یان هەر کاریگەرییە ك یان زیانێکی ژینگەیی بەسەردا بێت.

گەشتیاری کشتوکاڵی دەرفەت بە جووتیاران دەدات کە سەردانکەران دەربارەی شێوازی ژیانیان وشیار بکەنەوە و میراتی کشتوکاڵی خۆیان لەگەڵ کەسانی دیکەدا هاوبەش پێبکەن. لە یەکەی داهاتوودا سەیری ئەو فۆرمە جیاوازانە دەکەین کە **گەشتیاری** کشتوکاڵی دەتوانێت بیگرێتەبەر.

گەشتیاری بەرپرسیارانە

گەشتیاری بەرپرسیار: ئەو چالاکیە گەشتیاریانەیە کە بە وشیاریەوە دەزانن کە چ کاریگەری هەیە لەسەر ئابووری ناوچە و خەلکەکەی و کولتورەکەی وژینگەی ناوچەکە.. گەشتیاری بەرپرسیارانە هەوڵدەدات زۆرترین کاریگەری ئەرێنی هەبێت، و کەمترین کاریگەری نەرێنی لەسەر ئەمانە.

گەشتیاری بەرپرسیار لە سێ پایە پێکدێت:

١- ژینگەیی

٢- ئابووری

٣- کۆمەڵایەتی

پێویستە هەمیشە لە کاتی ئەنجامدانی کاروبار و خزمەتگوزارییەکانی گەشتیاری کشتوکاڵیدا پایە بنەماکانی گەشتیاری بەرپرسیار بە هەند وەربگیرێت.

پەیامی سەرەکی هەریەکێك لەم پایانە ئەوەیە:

ژینگەیی	ئابووری	کۆمەڵایەتی و کولتووری
زەوی و هەموو ئەو شتانەی لەسەری دەژین بپارێزن بۆ ئەوەی هەموومان بتوانین بە سەلامەتی و ئاسوودەیی لەسەر هەسارەکە بژین	پارە خەرج بکە بۆ کاڵا و خزمەتگوزارییە ناوخۆییەکان بۆ پەخشکردنی پارەی گەشتکەران بەسەر خەڵک و کۆمەڵگا ناوخۆییەکان	ڕێزگرتن و پاراستنی کولتوور و خەڵکی ناوخۆیی

بەرپرسیارێتی ژینگەیی

گەشتیاری کشتوکاڵی دۆستی سروشتە، هەر بۆیە بە تایبەتی پاراستنی ژینگە گرنگە. ئەمە بەم شێوەیە ئەنجام بدە:

کەمکردنەوەی بەکارهێنانی وزە: تا دەکرێ کەمترین کارەبا و غاز بەکاربهێنن.

کەمکردنەوەی بەکارهێنانی ئاو: دۆزینەوەی ڕێگاکان بۆ بەفیڕۆ نەدانی ئاوی شیرین و پاک: بەلوعەکان دڵۆپ دڵۆپ نەکەن، ئاو لە بۆریەکان دزەنەکات ؛ کۆکردنەوەی ئاوی باران بۆ ئاودانی ئاژەڵ و بەرهەمەکان.

بەڕێوەبردنی پاشماوە:

- **کەم کردنەوە**: بڕی ئەو پاشماوەیەی کە بەرهەمی دەهێنیت: مادەی ئاسان تواوە بەکاربهێنە ، یا لەپاکەتکردن بۆ بەرهەمی کشتوکاڵی بەکارمەهێنە؛ دابینکردنی ژەمی ئامادە بۆ بردنە دەرەوە یان بۆ سەیران لەناو دەفر بشۆردرێ و دووبارە بەکاربهێندرێ، نەک دەفر بۆ یەکجار بەکاربهێندرێ، وێستگەی پڕکردنەوەی ئاو دابین بکە بۆ کەمکردنەوەی دەبەی پلاستیکی.
- **دووبارە بەکارهێنانەوە**: شتەکان تا دەتوانیت بەکار بهێنەوە بەر لە فرێدانی

- **ڕیسایکل**: هەر کاڵایەك بکرێت بۆ دوبارە دروستکردنەوە
- **فڕینەدانی خاشاك**: هەر زبڵ و خاشاکێک کە لەوانەیە لەسەر موڵکەکەت بدۆزرێتەوە بە زووترین کات کۆبکەرەوە ئەمەش وا دەکات کە جوان دەربکەوێت و ماددە زیانبەخشەکان لە زەوی و سەرچاوە ی ئاو دوور دەخاتەوە.

بەرپرسیارێتی ئابووری

پەیامی سەرەکی: خەرجکردنی پارە بۆ کاڵا و خزمەتگوزارییە ناوخۆییەکان بۆ بڵاوکردنەوەی پارەی گەشتیاران بەسەر خەڵک و کۆمەڵگا ناوخۆییەکان. ئەمە دەرئەنجامێکی سروشتی گەشتیاری کشتوکاڵیە چونکە بازرگانی گەشتیاری کشتوکاڵی بەزۆری خەڵکی ناوخۆیی دادەمەزرێنن (زۆرجار لەناو خێزان و هاوڕێیان)، و بەرهەمی ناوخۆیی بەپێی پێویست دەکڕن.

ئەمە بەم شێوەیە ئەنجام بدە:
پشتگیریکردن لە دابینکەرانی ناوخۆیی:

- لە ناوخۆدا بکڕە بۆ ئەوەی پارە لە کۆمەڵگەی ناوخۆییدا بمێنێتەوە
- دامەزراندنی خەڵکی ناوچەکە
- ناساندنی کاڵا و بەرهەمی ناوخۆیی بۆ گەشتیاران تا بیکڕن(دڵنیابوون لەوەی ئەمانە بەردەوام و ڕەسەنن)
- بە گروپکردنی چەند شوێنێکی سەرەنجراکێش لەدەوروبەر پێکەوە زنجیرە گەشتێك پێك بهێنە یان بیکە بە پاکێجێکی گەشتیاری

بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتی و کولتووری

پەیامی سەرەکی: ڕێزگرتن و پاراستنی کولتوور و خەڵکی ناوخۆیی. لە **گەشتیاری** کشتوکاڵی ، ئەگەری زۆرە ئەمە بە شێوەیەکی سروشتی ڕوودات چونکە گەشتیاری کشتوکاڵی بازرگانییەکی ناوخۆییە، بەزۆری پەیوەستە بە خەڵکی ناوچەکە و کولتوورەوە بۆ چالاکییەکانی و سۆز و خۆشەویستییەکەی.

ئەمە بەم شێوەیە ئەنجام بدە:

- بەشداریپێکردنی کۆمەڵگەی ناوخۆیی لە دانانی شوێنێکی گەشتیاریی دڵرفێنی بژاردەیی کە لەوانەیە کێڵگە یان بازرگانییەکانی دیکە لە دەرەوەی شوێنی سەرنجراکێشی سەرەکی لەخۆبگرێت بۆ نموونە. ڕەنگە کێڵگەیەکی شەراب ئاراستەی سەردانکەران بکات بۆ کێڵگەیەکی پەنیری نزیک.
- هەڵسەنگاندنی کاریگەرییە کۆمەڵایەتییەکانی چالاکییە گەشتیارییەکان بۆ نموونە. ئایا ئەمە سوودی بۆ کۆمەڵگا دەبێت؟
- پاراستن و هاندانی هەمەجۆریی کۆمەڵایەتی و کولتووری لە هێزی کاردا

بازاڕی گەشتیاری

گەشتیاران چییان دەوێت و پێویستە گەشتیاری کشتوکاڵی ئامانجی بە گروپکردنی چەند شوێنێکی سەرەنجراکێش لەدەوروبەر پێکەوە زنجیرە گەشتێك پێك بهێنە یان بیکە بە پاکێجێکی گەشتیاری بێت؟

لەگەڵ ئەوەی کات بەسەربردن هۆکاری سەرەکی گەشتکردنە لە هەرێمی کوردستان، زۆربەی گەشتیاران بەدوای ئەزموونێکی ئارام و خۆش و هەندێکجار پەروەردەیی دەگەڕێن کە لەگەڵ هەموو کەسانی گەشتەکەدا بگونجێت.
لە کاتی پشودانیان منداڵەکانیان سەرقاڵ بکرێت ، گەنجانی پێگەیشتوو کە لەگەڵ هاوڕێکانیان سەفەر دەکەن دەیانەوێت هەندێک خۆشی بەسەر بەرن و هتد.

پێویستی کاتێکی ئارام لە دوورەوەی ماڵ بۆ هەموو تەمەنەکان، پاشخانێک، یەکەکانی خێزان و هتد دەگرێتەوە. بەڵام ئەو بەرهەمەی کە لە شوێنی گەشتیاری کشتوکاڵی پێشکەش دەکرێ، پێویستە بگوونجێ لەگەڵ گرووپێکی دیاریکراو یان دوو یان سێ گرووپ. پێشکەشکردنی چالاکییەکانی ناو ئاو بۆ کەسانی بەساڵاچوو یارمەتیدەر نییە کە ڕەنگە نەتوانن مەلە بکەن، یان پێشکەشکردنی ڕێڕەوی شاخرەوێی درێژ بۆ ئەو خێزانانەی منداڵی بچووکیان هەیە و ناتوانن بە پێ برۆن.

گرنگە هەڵیسەنگێنی کە موڵکەکە دەتوانێت چی پێشکەش بکات و هەروەها بزانیت جۆری گەشتیاران و بەدوای چیدا دەگەڕێن. ئەمەش ئەگەری سەردانی گەشتیاران بۆ موڵکەکە زیاد دەکات.

لەوانەیە گەشتیاران لە قۆناغە جیاوازەکانی ژیانیاندا بن و لە ئەنجامدا پێداویستییەکانیان جیاواز دەبێت. چالاکییە جیاوازەکان بۆ گەشتیارێک ناگونجێن بەڵام بۆ گەشتیارێکی دیکە تەواوە و گونجاوە. بۆ نموونە، گروپە خێزانییەکان بەدوای جۆرە جیاوازەکانی چالاکییدا دەگەڕێن (بۆ نموونە دەرفەت بۆ منداڵان بۆ دەست بەسەرداهێنانی ئاژەڵەکان
، هێلکە کۆبکەنەوە، میوە لێبکەنەوە) بۆ گەنجانی تاقانە (بۆ نموونە زیاتر چالاکییە جەستەییە سەرکێشییەکان) یان ژن و مێردێک کە خانەنشین (بۆ نموونە سەیرکردنی باڵندە، لە نێو سروشت بە پێ ڕۆیشتن).

جۆرەکانی گەشتیار

جۆری جیاوازی گەشتیار هەیە کە ئەو بازاڕە پێکدەهێنن کە بەرهەمەکانی **گەشتیاری** کشتوکاڵی سەرنجیان ڕادەکێشێت. ئەمانە لە دوو پۆلی فراوانی سەردانکەرانی ناوخۆیی و نێودەوڵەتین

ناوخۆیی

لەوانەیە گەشتیارانی ناوخۆیی یان هەرێمی هەبن. گەشتیارانی ناوخۆ خەڵکی کورد و عێراقین کە بۆ خۆشی یان بۆ کاروباری بازرگانی لە ناوخۆی وڵاتدا گەشت دەکەن. سەردانکەرانی گەشتیاری کشتوکاڵی زۆرترین ئەگەری گەشتیارانی کات بەسەربردن بن، بەدوای خۆشی و کات بەسەربردن و پشوودان بگەڕێن.

ئەو داهاتەی گەشتیاران لەبەردەستیاندایە بۆ خەرجکردن کاریگەری لەسەر ئەو ماوەیە هەیە کە لە شوێنی مەبەست بەسەری دەبەن، تا زیاتریان لەبەردەست بێت بۆ خەرجکردن زیاتر دەمێننەوە.

نموونەی گەشتیارانی ناوخۆ و هەرێمی:

- **گەشتی خێزانی:** ئەمە ئەو دایک و باوکانەیە کە منداڵی تەمەن جیاوازیان هەیە، بەزۆری لە پشووی قوتابخانەکان یان لە کۆتایی هەفتەدا گەشت دەکەن، زۆرجار لە هەولێر و سلێمانی و دهۆک و هەڵەبجەوە، بەدوای شوێنێکدا دەگەڕێن بۆ پشوودان لە ناو وڵات دوور لە شار. ئەوان دەگەڕێن بەدوای چالاکییە خێزانییەکان و منداڵدۆست و شوێنی مانەوە یان ئەنجامدانی کارەکان لە ژینگە سروشتیەکان.

- **گرووپی قوتابخانەکان**: ئەم گروپانە بەزۆری لەلایەن قوتابخانەکان یان یانەکانەوە ڕێکدەخرێن بۆ ئەوەی قوتابیان بگوازنەوە بۆ ئەو شوێنانەی تاکو بتوانن فێربن لەکاتی سەردانەکانیان. لەوانەیە بچنە کێڵگەکان بۆ فێربوون دەربارەی شێوازە کشتوکاڵییەکان، یان بایەخ بدەن بە چۆنیەتی چاندن و/یان پرۆسەی خۆراك درووستکردن

- **گرووپی گەنجان**: کۆمەڵێک گەنج پێکەوە دەچنە پشوو.

- **گەشتکەرانی هەرێمی**: دانیشتوانی ناوچەکە کە دەتوانن لە هەر گرووپێکی تەمەنیدا بن و بە شێوەیەك بە بەکارهێنانی ئامرازەکانی پێشکەشکردنی خواردن و چێژوەرگرتن لە شوێنی دەرەوەی ئارام .

نێودەوڵەتی

گەشتیارانی نێودەوڵەتی کەسانێکن کە لە وڵاتانی ترەوە هاتوون، دوورتر لە دراوسێکانمان. دێنە کوردستان بۆ ئەزموونی کولتوور و دیمەن و مێژوو و تەلارسازی و خواردن و هتد. دەتوانن لە هەر تەمەنێکدا بن –گەنجانی کۆڵ لە پشت ، یان کەسانی خانەنشین کە کات و پارەیان هەیە بۆ گەشتکردن. تەنانەت لەوانەیە خەڵکی بیانی بن کە لە کوردستان (هەولێر و شوێنەکانی تر) و عێراق بژین بۆ نموونە. بەغدا بۆ کار، و ئەوانەی حەز بە گەڕان بە وڵاتدا دەکەن.

چۆن گەشتیاران بەرهەمی گەشتیاری دەکڕن

گەشتیار یان سەردانکەر دەتوانێت بەرهەمێکی گەشتیاری (یان گەشتیاری کشتوکاڵی) (بۆ نموونە بلیتی گەشتی کێڵگە، مانەوە لە کێڵگە، نانخواردنی نیوەڕۆی سەیران) بکڕێت/حجز بکات. بژاردەکان بریتین لە حجزکردن/کڕینی ڕاستەوخۆ لە بەرهەمەکە (لە کێڵگەکەدا)، لە ڕێگەی بریکاری گەشتیاری ئۆنلاین (– بۆ نموونە تریپ ئەدڤایسەر)، یان بریکاری گەشتیاری.

چۆن سەردانکەران بە تاك بەرهەمەکە دەکڕن:

ڕاستەوخۆ لە کێڵگەکەوە	بریکاری گەشتیاری ئۆنلاین	بریکاری گەشتیاری	کۆمپانیای بەڕێوەبردنی شوێنی مەبەست
• لەکاتی گەیشتنیان بە کێڵگەکە بره پارە دەدرێت • هەروەها دەتوانن بە ئۆنلاین حجز بکەن ئەگەر لە ماڵپەڕەکەیان ئاسانکارییەکی لەو جۆرەیان هەبێت. • سەردانکەر دەبێت خۆی ئامادە بێت بۆ کڕین یان ڕێزرێڤ کردن	• لە ڕێگەی بریکاری کاری ئۆنلاین وەک تریپ ئایدڤایزەر، Booking.com، یان ئەوانی ترەوە بە شێوەی ئۆنلاین حجز بکە. • سەردانکەر دەتوانێت لە هەر شوێنێک بێت بۆ ئەنجامدانی ئەم کڕینە – لە هەرێمی کوردستان یان هەر وڵاتێکی تر بێ	• جێگرتن لە ڕێی بریکاری گەشتیارییەوە؛ ئەمەش دەتوانرێت بە شێوەی کەسی، لە ڕێگەی تەلەفۆن یان ئیمەیڵەوە ئەنجام بدرێت. • دەتوانێت لە هەرێمی کوردستان بێت، یان لە وڵاتانی تر.	• سەردانی کردنی کێڵگە یان چالاکییەشێکە لە پاکێجە کەشتیاریەکە • پاکێجەکە بەو گەشتیارانە دەفرۆشرێت کە بە کۆمەڵ گەشت دەکەن.
نموونەی بەرهەم: • لێکردنەوەی میوە • گەشتی کێڵگە • بەرهەمی کێڵگە ،کۆشکی کێڵگە، دوکان • نانخواردن	**نموونەی بەرهەم:** • مانەوە لە کێڵگەو • خەوتن ونانی بەیانی • کارکردن لە کێڵگە لە پشوەکاندا	**نموونەی بەرهەم:** • ئەزموونی فێربوون، مانەوە لە کێڵگە، • چالاکییە ڕێنماییکراوەکان لەکێڵگەی کارکردن • خەوتن ونانی بەیانی	**نموونەی بەرهەم:** • گەشتی پرۆسەی پەنیر دروستکردن، • نانی نیوەڕۆ،خواردنەکان، سەیران • گەشتی گشتی لە کێڵگە • بەرهەمە شیرەمەنیەکان

کۆمپانیاکانی گەشتیاری کە بە ڕێکخەری گەشتەگەشتیاریەکان ناسراوە پاکێجی جیاوازیان هەیە کە گواستنەوەو شوێنی مانەوەو چالاکیەکان لە خۆ دەگرێت کە دەفرۆشرێت بەو گەشتیارانەی بەشداری گەشتەکە دەکەن. ئەگەر جوتیارێك بەرهەمێکی هەبێت لەناو ئەم گەشتە ئەوا بە بازرگانیەکی بەردەوام هەژمار دەکرێت- دەکرێت وەکو شوێنی فرۆشی کۆ وجوملە سەیر بکرێت. لەبەرئەو هۆکارە جوتیارەکە بەرهەمەکەی بە داشکان دەفرۆشێت بە کۆمپانیای ڕێکخەریگەشتەکە.

گەشتی زنجیرەیی

گەشتە زنجیرەییەکان چەند شوێنێکی سەرەنجراکێش پێکەوە دەبەستێت بۆ ئەوەی بازارگەری بۆ بکاتلە ناوچەکەدا و هانی گەشتیاران بدات بۆ سەردانیکردنی هەمو شوێنەکانی زنجیرەکە.ئەوەش دەکرێت:

- **زنجیرە گەشتی بەبەرنامە**

ئەمە پەیوەستە بەو بەرهەمانەی کە هەمان شێوەن وەکو زنجیرەی شەراب دروستکردن، یان زنجیرەی باخە جیاوازەکان

- **زنجیرە گەشتی ئارەزووەکان**

کە چەندین شوێنی سەرنجڕاکێشی گوندنشینی سەرنجڕاکێش بەیەکەوە دەبەستنەوە بۆ نموونە. کاری دەستی، هونەرمەندان، کێڵگە، کارگەی بیرە، کۆشکی کێڵگە، شیرەمەنی ، دروستکردنی پەنیرو پرۆسەی خواردن بەرهەم هێنان و هتد، هەموویان بەستراوەتەوە بە یەک ناوچەی سەرنجڕاکێشی سەر هەمان ڕێگان

ڕێگاکان بە گشتی لەسەر نەخشە پێشکەش بە گەشتیاران دەکرێن، لەگەڵ هەموو بەشداربووان ئاماژەیان پێکراوە و لەسەر نەخشەکە روون دەکرێنەوە. ئەمانە بەزۆری ئۆتۆمبێلن گەشتیارانی ناوخۆیی بەخۆیان لێدەخورن، بەڵام گەشتیارە بیانییەکانیش دەتوانن بەخۆیان لێخورن و چێژی لێ وەربگرن، هەروەها لەلایەن ڕێکخەرانی گەشتوگوزاریش لەگەڵ گروپەکاندا .

ڕێگایەک کاتێک دروست دەکرێت کە زنجیرەیەک بازرگانی گەشتوگوزاری کشتوکاڵی لە ناوچەیەکدا یەکدەگرن بۆ پێشکەشکردنی ئەزموونێک بۆ گەشتیاران. بۆ نموونە، زنجیرەیەک کێڵگەی ئاژەڵان وەک کێڵگەی شیرەمەنی، کێڵگەی بزن، کێڵگەی مریشک و کێڵگەی ئەلپاکا هەتوانن ببن بە بنەمای زنجیرە کێڵگەیەکی ئاژەڵی.

ڕێگاو ڕێرەوەکان

نمونەی زنجیرە گەشتی بەرهەمە تایبەتەکان	زنجیرە گەشتە ئارەزومەندانە گشتیەکان: شوێنە سەرەنج ڕاکێشەکان دەتوانن چەند وەستانێك دابنێن وەکو
• **زنجیرە گەشتی بەرهەمەکە: بۆ نمونە گەشتی باخە کانی میوە:** کێڵگەی هەنار، کێڵگەی سێو، لێکردنەوەی فراولە، کێڵگەی سوماک، کێڵگەی تری یان باخی شەراب دروستکردن. • **ڕێگا/ڕێڕەوی بەرهەم:** بۆ نموونە. ○ زنجیرە گەشتی شەراب: شەرابخانەکان، تامکردن، خولی شەراب؛ ○ ڕێگای میوە: کێڵگەی میوە و بەرهەمهێنەرانی بەرهەمی میوە لە ڕێگاکەدا دەشێ هەنگوین لەخۆ بگرێ.	• **کاری دەستی:** گۆزە دروستکەر، تەونکەر، زێرو زیو دررووستکەر و پیشە دەستیە ناوخۆییەکان • **هونەری چێشتلێنان:** چێشتخانەی ناوخۆیی،وانەی چێشت لێنان، تامکردن، ئاشی تەحین • **خواردنەوەکان:** شەراب، خواردنەوە میوەییەکان • **شوێنە سروشتییەکان:** شوێنی سەیران، بینینی شوێنەکان، تاڤگە، ئەشکەوت • **کولتوری:** شوێنە مێژووییەکان • **چالاکییەکان:** ئەسپسواری، دروستکردنی گۆزە، پیاسەکردن بە ڕێنمایی ڕێبەر، سەیرکردنی باڵندە، شاخ رەوی بۆ ماوەی دوور، گەشتکردن

زنجیرە گەشتەکان دەرفەتێکی باشن بۆ پەرەپێدانی ناوچە گەشتیارییە نوێیەکان کە سەرچاوەی کولتووری زۆریان هەیە و سەرنجی گەشتیارانی بەرژەوەندی تایبەت ڕادەکێشن. زۆرجار ئەم سەردانکەرانە زیاتر دەمێننەوە و زیاتر خەرج دەکەن بۆ بەدواداچوونی ئارەزووی تایبەتی خۆیان. ڕێگاکان سەرنجی بەکارهێنەرانی جۆراوجۆر ڕادەکێشن وەک سەردانکەرانی شەوانە کە سەردانی ڕێگاکە دەکەن وەک بەشێک لە پشوویەکی تایبەت، یان سەردانیکەرانی رۆژانە کە زۆر سەردانی ڕێگاکە دەکەن (یان بەشێکی) لە گەشتەکاندا. وێڕای ئەمەش، زنجیرە گەشتی ڕێگاکان پێویستی بە زیاتر لە دوو یان سێ پێشکەشکاری خزمەتگوزاری هەیە بۆ ئەوەی بتوانرێت جێبەجێ بکرێت و جووتیاران لەوانەیە پێویستیان بە هاوکاری هەبێت لە پەرەپێدانی ئەم ڕێگایانەدا. تا شوێنی سەرنجڕاکێش زیاتر بێت ئەگەری ئەوە زیاترە کە گەشتیاران خەریکی زنجیرە گەشتەکە

دەبن . بەڵام کاتێک شوێنی تایبەت ڕێکبکەون لەسەر کارکردن پێکەوە ئەنجامەکان دەتوانن سەرنجراکێش بن وەک لە زۆرێک لە وڵاتاندا دەبینرێت.

پەرەپێدانی ڕێگا گەشتیارییەکان دەرفەت دەڕەخسێنێت بۆ پێکهێنانی هاوبەشی و هاوکاری لە نێوان بەرهەمە جیاوازەکان بە درێژایی ڕێگاکە. هەندێک لە باشترین و سەرکەوتووترین نموونەکانی ئەم جۆرە ‘ڕێگا گوندنشینانە’ بریتین لە پەرەپێدانی شەراب یان بازنەکانی خۆراك درووستکردن ، کە لە ئەوروپا و ئەمریکای باکوور و ئوسترالیا بە شێوەیەکی بەرفراوان لێکۆڵینەوەیان لەسەر کراوە.

هەروەها ئەمە پەیوەندی لە نێوان بزنسە ناوخۆییەکان دروست دەکات کە لەوانەیە بتوانن بە شێوازی تر پشتگیری یەکتر بکەن، بۆ نموونە. ئاراستەکردنی گەشتیاران بۆ شوێنە سەرنجراکێشەکانی تر
ئالنگاری سەرەکی کە ڕەنگە جووتیاران ڕووبەڕووی ببنەوە، دۆزینەوەی کێڵگەی دیکەیە بۆ هاوبەشیکردن لەگەڵیان و ئاسانکاری و پاراستنی ئەو پەیوەندییانە.

ئەم ڕێگایانە بژاردەی زیاتر دەدەن بە سەردانکەران لە ڕووی چالاکییەکان و دەرفەتی فێربوون و بەشداریکردن لەگەڵ بابەتێک بە شێوازی جیاواز. هەروەها گەشتیاران دەیانەوێت پشتگیری لە بازرگانی ناوخۆیی بکەن، بۆیە چوونە سەر گەشتە زنجیرەییەکانی لادێکان بوە بە باو لە جیهاند

نموونەکانی نەخشەی ڕێگا/ڕێڕەو:

<table>
<tr><th>ڕێڕەوی بیرە و سایدەر</th><th>ڕێڕەوی پەنیر</th></tr>
<tr><td>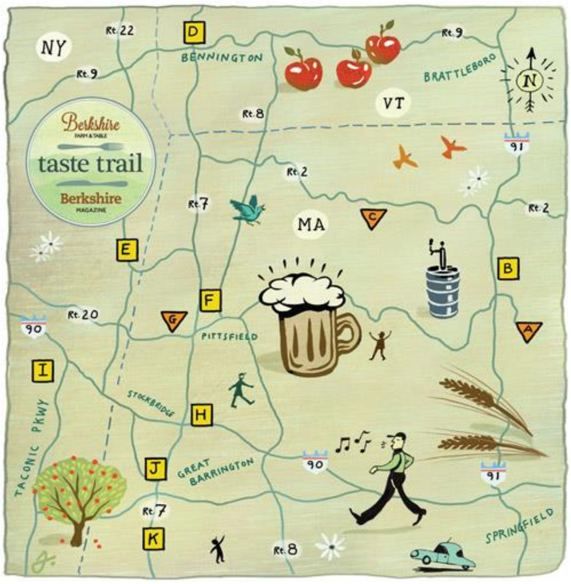
</td><td>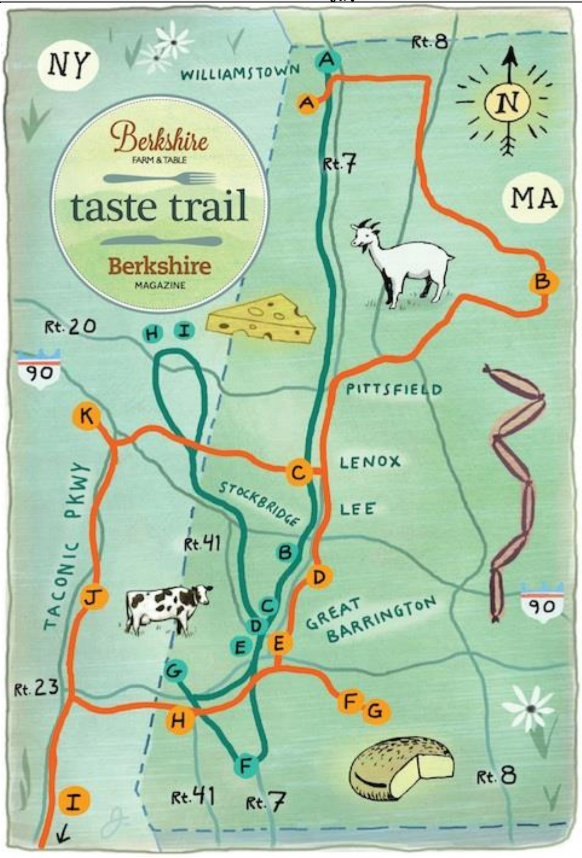
</td></tr>
</table>

چۆنێتی پەرەپێدانی ڕێگایە ك

Co-funded by the European Union

german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

ZOA from relief to recovery

١- بەشداربووان:

- دۆزینەوەی بەرهەمەکان لە ناوچەیەکی جوگرافی دیاریکراودا کە کۆمەڵێک وێستگەی سەرنجڕاکێش و هەمەچەشن لە ڕێگاکەدا پێشکەش بکات.
- وێستگە ناکشتوکاڵییەکان دەستنیشان بکەن و بیانخەنە ناو گەشتەکەوە بۆ نموونە. کولتووری (مزگەوتی کۆن یان شوێنە ئاینییەکان)، یان شوێنە سەرنجڕاکێشە سروشتییەکان (بۆ نموونە تاڤگە و ئەشکەوتەکان) یان دیمەن یان چالاکییەکانی تر.
- بیرۆکەکە بناسە و ڕوونی بکەرەوە: نموونەی ڕێگاکان پیشانی ئەندامانی دیکە بدە و چەمکەکە ڕوون بکەرەوە. سەیری چەند بیرۆکەیەک بکە بە ئۆنلاین بۆ نموونە. ئوردن و لیتوانیا.
- دانانی پلاتفۆرمی هاوکاری بۆ نموونە. هاوکارییەک کە بنەمای ئەندامێتی بێت کە هەمووان بڕە پارەیەکی بەردەوام بەشداری تێدا بکەن بۆ پەرەپێدان و بەڕێوەبردن و بەبازاڕکردنی زنجیرە گەشتەکە. هاوڕا بن لەسەر ئەوەی کە ئەمە چۆن کاردەکات و ئەمە چی تێدەچێت

٢- پەرەپێدان:

- ● بەرهەمەکان: کۆمەڵێک بەرهەمی هەمەچەشن بەڵام سەرنجڕاکێش و تەواوکەر.
- ● ستانداردەکانی کوالیتی بۆ خستنە ناو ڕێگاکەدا – بەرهەم، پاکوخاوێنی، دەستڕاگەیشتن، دامەزراوەکان بۆ نموونە. ئاودەستەکان.
- ناو و لۆگۆ و هێما و نەخشە و پلاتفۆرمی سۆشیال میدیا. بزانە ئایا دەسەڵاتی گەشتیاری اوخۆیی یارمەتیت دەدات؟.

٣- کارکردن لەگەڵ جووتیارانی تر

- بەرهەمەکانی یەکتر تاقی بکەنەوە – ئەزموونی بەرهەمەکە بکەن و فیدباکێکی بنیاتنەر بدەن – بەدرێژای ڕێگا سەردانی هەر وێستگەیەک بکەن و یارمەتی باشترکردنی هەر وێستگەیەک بدەن.

٤- بەبازاڕکردن:

- بڕیار لەسەر ناوێکی گرنگ بدە: بۆ نموونە. ڕێگای میوە، ڕێگای پانۆراما؛ ڕێگای باخچە، پێچاوپێچی شاخ، کلاسیکی کوردی
    - ○ دیزاینکردنی لۆگۆیەکی ڕوون و سادە و سەرنجڕاکێش
    - ○ ڕێککەوتن لەسەر هێما ستانداردەکانی ڕێگاوبان بۆ هەر بەرهەمێک
    - ○ پەرەپێدانی نەخشە و نامیلکەیەک کە زانیاری بەرهەمەکەی تێدابێت
    - ○ دروستکردنی ئامادەیی ئۆنلاین:
        - ● ماڵپەڕ
        - ● پلاتفۆرمی سۆشیال میدیا.

٥- بازرگانی بەدەست بهێنە

- ناوەندە گەشتیارییە ناوخۆییەکان وەک هاوینەهەوارەکان لە زنجیرەکە ئاگادار بکەنەوە
- بانگهێشتی ڕێکخەری گەشتیاریەکان بکە لە زنجیرەکەدا بۆ ئەوەی ئەزموونی هەموو بەرهەمەکانی سەر زنجیرەکەدا بکەن - داوای فیدباکیان بکە سەبارەت بە باشترکردن یان ڕێکخستنە پێویستەکان.

یەکەی دووەم: ئەزموونەکانی گەشتیاری کشتوکاڵی جیهانی

گەشتیاری کشتوکاڵی دەرفەتێک بۆ سەردانکەران دەڕەخسێنێت بۆ فێربوونی دەوڵەمەندی هەمەچەشنەیی کشتوکاڵ لە ڕێگەی کردارە کشتوکاڵیەکان لەناو کۆمەڵێک کاڵای بەرفراواندا – لە میوە، شیرەمەنی، بەخێوکردنی ئاژەڵ، بەهارات و هتد. گەشتیاری کشتوکاڵی کاریگەرییەکی بەردەوام لەسەر سەردانکەرانی کنجکاو بەجێدەهێڵێت کە دەیانەوێت جیهانی سەرنجراکێشی بەرهەمهێنانی خۆراک و کەرەستەی سروشتی تاقی بکەنەوە.

نموونەی گەشتیاری کشتوکاڵی لە ئاستی نێودەوڵەتیدا زۆرن، بەڵام هەندێکیان هەن کە لە سەرووی ئەوانی ترەوە جیاوازن. لێرەدا چەند نموونەیەک لە بەرهەمەکانی کشتوکاڵی گەشتیاری لە وڵاتانی جیاوازەوە دەخەینەڕوو.

ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا: کالیفۆرنیا

گەشتیاری کشتوکاڵی لە ویلایەتی کالیفۆرنیای ئەمریکا گەورەیە، بەهۆی هەمەچەشنەیی کشتوکاڵ لە ناوچەکەدا. هەروەها دانیشتووانێکی زۆر هەیە کە دەیانەوێت لە شارەکان هەڵبێن و پەیوەندییان بە سروشت و کشتوکاڵەوە هەبێت، زۆرجار بۆ ئەوەی خێزانەکانیان سەرقاڵ بکەن. ئەم بەرهەمانەی خوارەوەی گەشتیاری کشتوکاڵی نموونەی گەشتیاری کشتوکاڵین لە کالیفۆرنیا:

بەرهەم: گەشتی کێڵگەیی و لیخورن لە کێڵگە	
تایبەتمەندییەکان	• سواربوونی تراکتۆر • لاوندنەوەی ئاژەڵەکان بۆ نموونە. کاریلە • کڕینی بەرهەمی تازە، هێلکە، شیرەمەنی وەک پەنیری بزن • کڕینی بەرهەمی دەستی (نان، پەنیر، خواردنەوە) • پێشکەشکردنی خواردن یان شوێنی سەیران • سەنتە ری زانیاری و وەرگێران • دەرفەتی هەڵبژاردنی خۆراک، خۆراکدانی ئاژەڵان، بەشداریکردن لە چالاکییەکانی کێڵگە
بازاڕ	• خێزان و منداڵەکانیان • ژن و مێرد • گرووپەکانی هاوڕێی گەنج
خزمەتگوزاری و دامەزراوەکان	• وەستانی ئۆتۆمبێل • کۆشکی بلیتەکان • گواستنەوە: بۆ نموونە. تراکتۆر، ئۆتۆمبێلی خزمەتگوزاری کراوە • دوکان یان کۆشکی کێڵگە • گەرماو/ئاودەست • جۆرێک لە شوێنی نانخواردن: کافێ، چێشتخانە، شوێنی سەیران
هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتن	• بەرهەمێکی سەرنجراکێش یان ئەزموونی گەشتێک کە ناوەڕۆکێکی باشی هەبێت • ستافێکی لێهاتوو و ئاگادار بۆ سەرکردایەتیکردنی گەشتەکان • پێدانی زانیاری بە شێوەیەک کە منداڵان چێژیان لێ وەربگرێت و سەرقاڵ بن • بەشداریکردن (بەڵام سەلامەت)

بەرهەم: مانەوە لە کێڵگە	
تایبەتمەندییەکان	• مانەوە لە شوێنی نیشتەجێبوونی لادێی لە کێڵگەیەک / ئەزموونی شوێنی نیشتەجێبوون بە شێوازی کێڵگە

بەرهەم: مانەوە لە کێڵگە	
	• بەشداریکردن لە چالاکییەکانی کێڵگە بۆ نموونە. هێلکە کۆبکەرەوە، خۆراک بدە بە بەرخەکان، توو لێبکەوە، دەرهێنانی کەرە
بازاڕ	• خێزان و منداڵەکانیان • ژن و گەنج • گروپەکانی هاوڕێی گەنج
خزمەتگوزا ری و دامەزراوەکان	• شوێنی نیشتەجێبوونێکی لادێیی و بە شێوازی کێڵگە: پاک و خاوێن و ئاسوودە • ژمەکان ئەگەر شوێنی نیشتەجێبوون بۆ خزمەتکردن نەبێت • وەستانی ئۆتۆمبێل • شوێنی نانخواردن بۆ نموونە. لە خانووی کێڵگەکەدا • زانیاری/ڕێنمایی لەسەر چالاکییەکانی کێڵگە و کاری ڕۆژانە
هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتن	• دەرفەت بە خێزانەکان دەدات بە شێوازی ژیانی کێڵگە بژین بەبێ ئەوەی پێویست بکات کارە ڕاستەقینەکانی ناو کێڵگە ئەنجام بدەن

بەرهەم: لێکردنەوە لە کێڵگە	
تایبەتمەندییەکان	• گەشتکەران دەتوانن میوە، توو یان سەوزە لێکەنەوە • ئەگەری زۆرە بەرهەمی تازە یان ئەو بەرهەمانەی کە لەسەر موڵکەکە دروستکراون بکردرێن • سەیران • وانەکانی چێشت لێنان (دروستکردنی مرەبا هێشتنەوەیان ، خواردنەوە و هتد)
نموونەکان	• لێکردنەوەی فراولە • کولەکەی زەرد • لێکردنەوەی سێو • لێکردنەوەی ترێ (و گووشین)
بازاڕ	• خێزان و منداڵەکانیان • ژن و مێرد • گروپەکانی هاوڕێی گەنج
خزمەتگوزاری و دامەزراوەکان	• ئاسانکارییەکانی تەرازوو و کێشکردن • سەبەتە یان دەفر بۆ کۆکردنەوەی بەرهەمە هەڵگیراوەکان • دوکانی فرۆشتنی بەرهەمی تازە و بەرهەمەکانی تر کە لە بەرهەمە تازەکان پرۆسەی بەسەردا هاتوە ئامادە کراون • وەستانی ئۆتۆمبێل • ئاودەست/گەرماو
هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتن	• بە ئاسانی گەیشتن و هەبوونی ئاماژەی باش • هەبوونی بەرهەمێک کە وەرزی دروێنەکردنیان درێژە • دروێنەکردن لەگەڵ پشووی قوتابخانەکان هاوکات بێ

بەرهەم: بازارەکانی جووتیاران	
تایبەتمەندییەکان	• رووبەرێکی گەورە بۆ جووتیاران تا کوشکەکانیان لێدانێن – لەوانەیە لە زستاندا پێویستیان بە داپۆشین بێت. • جووتیاران لە یەک شوێن کۆدەبنەوە بۆ فرۆشتنی کاڵاکانیان • گەشتیاران دەتوانن بەرهەمی دەستی و تازە لە کێڵگەکاندا بکرن • ڕەنگە هەندێک لە جووتیاران ئاژەڵەکانیان بێنن وەکو مایني بچووك • بۆ چالاکییە زیادەکان بۆ ئەو خێزانانەی کە منداڵیان هەیە
بازاڕ	• ئەو کەسانەی کە دەیانەوێت بەرهەمی تازە لە کێڵگەکاندا بکرن – خێزانەکان، هاوسەرەکان، سەڵتەکان، خانەنشینەکان.
خزمەتگوزا ری و دامەزراوەکان	• شوێنی کۆشکەکان • کارەبا بۆ هەندێک لە کۆشکەکان (بۆ نموونە بۆ ساردکەرەوە) • وەستانی ئۆتۆمبێل • گەرماو/تەوالێت
هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتن	• چەند جووتیارێک بەش بکات بۆ ئەوەی بازارەکە ببێتە کارتێکی سەرنجراکێشی باش/سەرنجڕاکێش بۆ گەشتکەران • بەبازاڕکردنی بازاڕ –بەرواردو کاتەکان دیاری بکە

بەرهەم: لە کێڵگەوە بۆ مێز	
تایبەتمەندییەکان	• پێکهاتە تازەکانی کێڵگە و بەرهەمە دەستییەکان بەکاردەهێنرێن بۆ دروستکردنی خواردنی بە تام – دەتوانن خواردنی نەریتی یان ناوخۆیی بن. • بەزۆری بەرهەمی ئۆرگانیک بەکاردەهێنرێت • ڕەنگە ژەمەکان لە شوێنێکی نەریتی سەرنجڕاکێشدا دروستبکرێن • بەرهەم و خواردنەکان وەرزین
بازاڕ	• خێزانەکان • خەڵکی ناوچەکە • گروپەکانی گەشتیاری • ئەو کەسانەی لە کێڵگەکاندا دەمێننەوە کە شوێنی مانەوەیان هەیە
خزمەتگوزا ری و دامەزراوەکان	• شوێنی چێشت لێنان • شوێنی خواردن • کارمەندی خزمەتگوزاری
هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتن	• بەرهەم دەبێت لە ناوخۆدا بەرهەم بهێنرێت • خواردنەکان دەبێت ڕەسەن بن، سەرنجراکێش بن، بە بەکارهێنانی پێکهاتەی ناوخۆیی • شوێنی نانخواردن کە ڕەنگدانەوەی جۆری چێشتخانەکە بێت.

ئیتاڵیا: توسکانی

ئیتاڵیا بە کێڵگەکانی ناسراوە، ناوچە گوندنشینەکان چەندین بژاردەی شوێنی مانەوەیان تێداهەیە بۆ ئەو گەشتیارانەی کە دەیانەوێت پشوویەک لە جیهانی مۆدێرن وەربگرن. زۆرجار کێڵگەکان لەسەر موڵکە زۆر کۆنەکان دانراون، زۆربەیان ژێرخانی ڕەسەن و بینایان هەیە، ئەمەش بەشێکە لە داواکاریەکانیان

توسکانی زیاتر ئەزموونی مانەوە لە کێڵگەکاندا پێشکەش دەکات لەگەڵ چالاکییەکانی کات بەسەربردن و سەرگەرمی وەک ئەسپ سواری و پیاسەکردن لە لادێکان. زۆربەی خانووی کێڵگەکان دیمەنی دەرەوەی خۆیان پاراستووە و گۆڕانکاری مۆدێرنیان لە ناوەوەدا کردووە بۆ ئاسوودەیی میوانەکان.
زۆربەی کێڵگەکان چالاکییان هەیە بۆ هەموو وەرزەکان وەکو خلیسکان، پیاسەکردن، مەلەکردن، پاسکیلسواری، چنین و هتد.. ئیتاڵیا لە ماوەی ساڵێکدا زیاتر لە ملیۆنێک گەشتکەری گەشتوگوزاری کشتوکاڵی وەردەگرێت.

بەرهەم: مانەوە لە کێڵگە	
تایبەتمەندییەکان	• خانووی کێڵگە کۆنەکان گۆڕدراون بۆ ئەوەی گەشتیاران لەخۆبگرن • ئەزموونە شوانکارییە سەیر و سەمەرەکان • شوێنی نانخواردن • ژەمە ڕەسەنە ناوخۆییەکان
بازاڕ	• گەشتیارانی نێودەوڵەتی: بەخۆ لێخورین یان FIT • گەشتیارانی ناوخۆ
خزمەتگوزا ری و دامەزراوەکان	• شوێنی مانەوەی پاک و ئارام • گەرماو (تایبەت یان هاوبەش) • ژەمەکان و شوێنی نانخواردن • هەندێک جار وانەکانی چێشت لێنان بۆ دروستکردنی خواردنی کولتوریی ڕەسەن
هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتن	• پاک و خاوێنی و خزمەتگوزاریماڵداری باش • تایبەتمەندی بۆ میوانەکان • ئامادەکردنی خۆراک بە شێوەیەکی سەلامەت • ژەمە خواردنی باش

لیتوانیا

گەشتیاری کشتوکاڵی لە لیتوانیا تا ڕادەیەکی زۆر لەسەر میراتەکانە. ئەمەش واتە:
- شێوازە کەلەپوریەکانی کشتوکاڵکردن
- پرۆسەکردنی نەریتی بەرهەمەکان
- ژیانی نەریتی
- پەروەردەکردنی سەردانکەران دەربارەی مێژووی ناوچەکە

ئەمە بە فەرمی بە ’گەشتوگوزاری میراتی’ ناسراوە و دەتوانێت پیشاندانی شوێنە مێژووییەکان، ئامێرەکان و پراکتیزەکان لەخۆبگرێت.

ئازەربایجان

کەرتی گەشتیاری کشتوکاڵی لە ئازەربایجان لە گەشەکردندایە. هەندێک بازرگانی گەشتیاری کشتوکاڵی هەن (بڕوانە خوارەوە) و حکومەت و هاوبەشەکانی گەشەپێدان وەک (گی ئای زێد) وەبەرهێنانیان کردووە لە ڕاهێنان و پاڵپشتیکردنی جووتیاران لە پەرەپێدانی بازرگانی گەشتیاری کشتوکاڵی زیادە.

نموونەی بەرهەمەکانی گەشتگوزاری کشتوکاڵی لە ئازەربایجان

- **دۆڵی مزرەمەنی** گەشتی کێڵگە (میوە) پێشکەش دەکات، ئامکردنی مرەبا و چا، و نانی نیوەڕۆ/ژەمەکان پێشکەش بە گروپە تایبەتەکان و گروپە گەشتیارییە ڕێکخراوەکان دەکات. هەروەها دەرفەتی لێکردنەوەی

میوەی جیاواز دەرەخسێنێت، کۆشکێکی کێڵگەی هەیە کە سەوزە و میوەی پارێزراو دەفرۆشێت، ژنانی ناوچەکە ژەمەکانی وەک مریشک و نان بە شێوەی تەندوور ئامادە دەکەن، هەروەها هونەری بۆ منداڵان (و گەورەکان) و نمایشی چێشت لێنان و وانەکان.
https://www.instagram.com/citrusvalley_lankaran/?hl=en

- **باخچەی دەریاچە:** ‘کێڵگەی گەشتوگوزاری ژینگەیی کشتوکاڵی’ە دامەزراوەیەکی کۆمەڵایەتییە کۆمەڵێک بەرهەم و چالاکیی پێشکەش دەکات لەوانە شوێنی مانەوە لە خانوویەکی کێڵگەیی جوان نۆژەن کراوەتەوە، بۆنە موزیکیەکان و فیلمی دەرەوە بۆ منداڵان، خواردنی نەریتی لەلایەن ژنانی ناوخۆیی دابینکراوە،چادر هەڵدەدەن.

https://www.instagram.com/lakeside_garden_ismayilli/?hl=en

- **بایۆ-گاردن** کێڵگەیەکە باخ و ئاژەڵی تێدایە، چالاکیی و ئەزموونی جیاواز پێشکەش بە گەشتکەران دەکات بەتایبەتی خێزانەکان. هەروەها کێڵگەکە چێشتخانەیەکی هەیە بۆ خواردن و بۆنە و ئاهەنگەکان.
https://www.instagram.com/biogarden.az/?hl=en
- **دەریاچەی هیوا:** شوێنی نیشتەجێبوونی لادێی بەڵام ئارام و خواردنی ناوخۆیی ڕەسەن پێشکەش دەکات لە شوێنێکی سروشتی جوان بەدرێژایی دەریاچەیەکی بچووک.
https://www.instagram.com/hopelake_/?hl=en

تورکیا

گەشتیاری کشتوکاڵی لە تورکیا خەریکە بەناوبانگ دەبێت، بەهۆی ئەو دیمەنە جیاواز و بەرهەمە جیاوازانەی کە وڵاتەکە پێشکەشی دەکات. شاری هاوینەهەواری بۆدروم دەکەوێتە نزیک کەناراوەکان و دەستیکردووە بە پێشکەشکردنی ئەزموونی جۆراوجۆری گەشتیاری کشتوکاڵی. ئەم بەرهەمانەی خوارەوەی گەشتیاری کشتوکاڵی نموونەن:

بەرهەم: مانەوە لە کێڵگە	
تایبەتمەندییەکان	• -مانەوە لە ‘کۆشک’کێڵگەکان لە ناوچە دوورەکان • بەشداریکردن لە چالاکییەکانی کێڵگە بۆ نموونە. هێلکە کۆبکەرەوە، خۆراک بدە بە بەرخەکان، توو لێبکەوە، دەرهێنانی کەرە • زۆرێک لە کێڵگەکان لە دەرەوەی وەرزش، وەکو ئەسپ یان پاسکیلسواری
بازاڕ	• گەنجانی سینگڵ کە بە تەنیا گەشت دەکەن • گروپەکانی هاوڕێی گەنج
خزمەتگوزا ری و دامەزراوەکان	• بەزۆری شوێنی مانەوە لە بینا گەورە و باش پارێزراوەکاندا دەبێت • ژەمەکان ئەگەر شوێنی نیشتەجێبوون خۆراکی نەبێت • وەستانی ئۆتۆمبێل • شوێنی نانخواردن بۆ نموونە. لە خانووی کێڵگەکەدا • زانیاری/ڕێنمایی لەسەر چالاکییەکانی کێڵگە و کاری ڕۆژانە • بەکرێدانی ئامێری وەرزشی، بۆ نموونە. پاسکیل • گەشتی ڕێنمایی کراو
هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتن	• دوور لە شارەکان • هەلێك بۆ ئەزموونکردنی شێوازی ژیانی کێڵگەیی بەبێ ئەوەی ئاسوودەیی مۆدێرن لەدەست بدەیت

بەرهەم: کێڵگە پەروەردەییەکان	
تایبەتمەندییەکان	• سەردانکەران دەتوانن میوە، توو یان سەوزە لێبکەنەوە • بە ئەگەری زۆر کڕینی بەرهەمی تازە یان ئەو بەرهەمانەی کە لەسەر موڵکەکە

بەرهەم: کێڵگە پەروەردەییەکان	
	دروستکراون • فێربوون دەربارەی دانەوێڵە کۆنەکان و رووەکی دەرمانی و رووەکی بۆنخۆش کە لەو ناوچەیەدا گەشە دەکەن • وانەکانی چێشت لێنان (دروستکردنی مرەبا،پارێزگاریکردن، خواردنەوە و هتد)
نموونەکان	• **کۆنن** بەرهەمهێنانی کێڵگەی مەندرین (لالنگی) • زەیتوون لێکردنەوە (وگوشین)
بازاڕ	• گروپی قوتابخانەکان • خێزان و منداڵەکانیان
خزمەتگوزاری و دامەزراوەکان	• سەبەتە یان دەفر بۆ کۆکردنەوەی بەرهەمە هەڵگیراوەکان • دوکانی فرۆشتنی بەرهەمی تازە و بەرهەمەکانی تر کە لە بەرهەمە تازەکان پرۆسێس کراون • مۆزەخانە • وەستانی ئۆتۆمبێل • ئاودەست/گەرماو • گەشتێکی بە رێبەروە
هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتن	• گەیشتن بە ئاسانی و ئاماژەیەکی باش • هەبوونی ئەو بەرهەمانەی کە مێژوویەکی باشیان هەیە یان بەکارهێنانی نائاسایی (بۆ نموونە کۆلۆن کە لە ماندارین دروستکراوە) • دیالۆگی باش ئامادەکراو بۆ رێبەرانی گەشتیاری

ئێران

گەشتیاری کشتوکاڵی لە ئێراندا تازە دەستپێکردووە، بەڵام دەرفەتەکان لە دەوری بەرهەمی تایبەتی فارسی وەک زەعفەران، خورما، باریێری، هەنار، فستق، گەڵای گوڵ و دروستکردنی ئاوی گوڵ دەسوڕێنەوە.

وەرزی دروێنەکردنی زەعفەران لە سەرەتای مانگی تشرینی دووەمەوە دەست پێدەکات و خەڵک لە هەموو لایەکەوە بۆ بینینی ئەو گوڵە وەنەوشەییە درەوشاوانە ڕادەکێشێت کە کێڵگەکان دادەپۆشن و دیمەنێکی نایاب لە ناوچە وشکەکانی ئێراندا دروست دەکەن. بەرهەمهێنەرە سەرەکییەکانی زەعفەرانی ئێران لە دیوی رۆژهەڵاتی وڵات هەڵکەوتوون.

ئێران وەبەرهێنانێکی زۆر لە کێڵگە گەورەکانی گەشتیاری کشتوکاڵی دەکات کە لە هەر کێڵگەیەکدا تا ٤٠ هەلی کار دروست دەکەن. ئامانج لێی ڕاکێشانی گەشتیارانی بیانی و ناوخۆیە لە هەمان کاتدا بڕەودان بە کشتوکاڵ و هەروەها گەشتیاری.

هەندێک بەرهەم یان گەشتە کشتوکاڵییەکان وەرزین، ئەمەش بەندە بە خولەکانی کشتوکاڵی وەکو دڵۆپاندنی گوڵ لە مانگی نیساندا، سەردانی کێڵگەی زەعفەران لە مانگی تشرینی دووەم، فستق و هەنار لە مانگی تشرینی یەکەم، هەنجیری وشک لە مانگی ئابدا، باریێری لە مانگی ئەیلول، خورما، کشمش، چا لە مانگی ئایاردا.

بەرهەم: گەشتەکانی ناو کێڵگە	
تایبەتمەندییەکان	فێربوون دەربارەی پرۆسەی کشتوکاڵ لەکاتی بەشداریکردن لە چالاکییەکانی بەرهەمهێنان
بازاڕ	• خەڵکی جیهان • خەڵکی جیهان کە حەزیان لە فەرهەنگ، مێژوو، بەرهەمی فارسی وەک زەعفەران، خورما، گوڵ (ئاو)، باریێری و هتد. • گەشتیارانی ناوخۆیی – خێزانەکان، گروپەکانی هاوڕێیان.

بەرهەم: گەشتەکانی ناو کێڵگە	
خزمەتگوزا ری و دامەزراوەکان	• گەشتەکانی کێڵگە و بەشداریکردن لە ڕنین بۆ نموونە. زەعفەران، گەڵای گوڵ، توو، هەنار. دروستکردنی ئاوی گوڵ. • فێربوون دەربارەی پرۆسەکانی کشتوکاڵی • تامکردنی بەرهەمەکان
هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتن	• بە ئامانجی بازاڕی دروست • چالاکی پڕ چێژ، پڕ لە زانیاری و سەرنجڕاکێش

ئوردن

ماوەی چەند ساڵێکە کشتوکاڵ لە ئوردن پەرەی سەندووە. دەتوانن کۆمەڵێک ئەزموونی گەشتوگوزاری کشتوکاڵی پێشکەش بکەن کە پێشکەش دەکرێن و دەتوانرێت لە ماڵپەڕێکی تایبەتدا حجز بکرێت
هەر بەرهەمێک ناوی لێنراوە و باسکراوە و ماوەی و تێچوون و شتە وەرگیراوەکانی ڕیزکراون.

- بەرهەمە جۆراوجۆرە پێشکەشکراوەکان وەک:
- دروستکردنی نان
- لێکردنەوەی زەیتون
- لێکردنەوەی ترێ و دروستکردنی نانە قەیسی
- دروستکردنی سابوونی گلیسیرین
- دروستکردنی گۆزە
- دروستکردنی ئاوی تەماتە و تەماتەی وشککراوە
- تەماتەی وشککراوە
- گەشتکردن بەناو باخی ترێی شەراب وتامکردنی
- پیاسەی نێو دارستان لەگەڵ نانی بەیانی کولتوری
- دروستکردنی کولیچەی ملوانکەیی
- هەنگ بەخێوکردن و دروستکردنی واکسی هەنگ
- دروستکردن و تامکردنی تۆپی پەنیر

http://bookagri.com/en/portal/exp

یەکەی ٣: گەشەپێدانی گەشتیاری کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان

گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان

هەرێمی کوردستانی عێراق خاوەنی دیمەنە سروشتییە جوانەکان و تایبەتمەندییە کولتوورییە سەرنجراکێشەکانە کە لەگەڵ بایەخەکانی گەشت و گوزاری زۆرێک لە گەشتیارانی ناوخۆیی و بیانیدا دەگونجێت. لە رووی جوگرافیاوە پێگەیەکی باشی هەیە، دوور نییە لە بازاڕەکانی ئەوروپا و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، و دەرفەتی زۆری هەیە بۆ بەشداریکردن لە گەشەی ئابووری بازاڕە گەشتیارییە تازەپێگەیشتووەکان یان لە پەرەپێدانی گەشتیاری سنوور بەزاندن. هەروەها پێشمەرجی نایابی هەیە بۆ پەرەپێدانی گەشتیاری ناوچەیی لە ژێر تەوەرە تایبەتەکانی وەک ڕۆشنبیری، گەشتوگوزاری ژینگەیی و گەشتوگوزاری گوندنشینەکان بۆ ڕاکێشانی گەشتیارێکی زیاتر.

گەشتیاری کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان

ئاڵنگارییەکانی سەرەکی هەرێمی کوردستان بریتییە لە ناساندنی چەمکی گەشتیاری کشتوکاڵی لە ناوچەکە، پاشان پەرەپێدان و پشتگیریکردنی بیرۆکە بۆ بازرگانی کشتوکاڵی گەشتیاری. جێبەجێکردنی ڕێبازە نوێیەکان بۆ گەشەپێدانی ناوچەیی و گوندەکان گرنگە بە تایبەتی بۆ هاندانی گەشەپێدانی ئابووری نانەوتی، زیادکردنی توانای کێبڕکێی گشتی وڵات، و چارەسەرکردنی وەرچەرخانی گوندەکان بۆ شارەکان.

هەردوو کەرتی کشتوکاڵ و گەشتیاری توانای گەشەپێدانیان هەیە، بەڵام ئەم توانایە هێشتا بەرەو پەرەپێدانی گەشتیاری کشتوکاڵی نەگوازراوەتەوە. پەرەپێدانی بەرهەمی نوێی گەشتیاری کشتوکاڵی سوود لە توانایەکی گەورە لەم کایە ئابوورییەدا وەردەگرێت.

لە ماوەیەکی کورتخایەندا (٣ – ٥ ساڵ) پێویستە گرنگی بە گەشتیارانی ناوخۆ بدرێت وەک بازاڕی سەرەکی بۆ گەشتیاری کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان. بازاڕێکی باش بۆ گەشەپێدانی خێزانی بچووک و گەورە کە منداڵیان هەیە، و گەشتیارانی تەندروستی، بە پێشکەشکردنی ئامراز و بەرهەمی گەشتیاری تایبەت بە خۆیان بە درێژایی ساڵ (لە ماوەی هەر چوار وەرزەکەدا). ئارەزووی گەشتیارانی ناوخۆیی و هەموو ئەوانەی ئارەزووی ژیانی تەندروست و/یان خواردنی لەسەرەخۆ دەکەن، سوود و دەرفەتێکی زیادەیە بۆ گەشتوگوزاری کشتوکاڵ.

سەرەڕای ئەوەش، پێویستە سەرنج بخرێتە سەر گەشتیارانی بیانی لە ئەوروپای ڕۆژئاوا کە بەدوای ئەزموونی ڕەسەن لە سروشتدا دەگەڕێن.

دابەشکردنی کشتوکاڵ و گەشتیاری کشتوکاڵ

ئەو دەڤەرە سەرەکیانەی کە توانای گەشتیاری کشتوکاڵیان هەیە، لەم ناوچە ئابووریانەدان: ***ئامێدی، بەردەڕەش، چۆمان، شەقڵاوە، دوکان، سیتەک، هەڵەبجە، بۆگرد و قەرەداغ ،ئاکرێ.***

ئاڵنگارییەکانی بۆ پەرەپێدانی گەشتیاری کشتوکاڵی

خستنەڕوو بەرامبەر بە داواکاری: ناتەبایی لە نێوان خستنەڕوو و داواکاری هەیە و نەبوونی بونیادی پشتگیری نێوەندگیری هەیە کەوا بکات کڕیاران و دابینکەران بتوانن بگەنە یەک – لەوانە/وەک: پۆرتاڵە پەیوەندیدارەکان، ڕێکخراوەکانی نێوان دامەزراوە کشتوکاڵی و گەشتیارییەکان، دەزگا گەشتیارییەکان کە مامەڵە لەگەڵ گەشتەکانی گەشتیاری کشتوکاڵیدا دەکەن.

نەبوونی یارمەتی و هاوکاری: جووتیاران و بازرگانی گەشتوگوزاری (ڕێکخەرانی گەشتەکان، ڕێبەری گەشتیاری، هۆتێلەکان) زۆر کەم هاوکاری یەکتر دەکەن و پێکەوە کاردەکەن بۆ پەرەپێدانی گەشتیاری کشتوکاڵی ؛ پێدەچێت چاوەڕێی ئەوە بن کە ئەمە لەلایەن لایەنی سێیەمەوە ئەنجام بدرێت.

پەیوەندی زنجیرە بەهاکانی پیشەسازی: هەروەها پێویستی بە دروستکردنی پەیوەندییەکی نزیک لە نێوان دەزگا گەشتیارییەکانی هەولێر و ناوچە ئابوورییەکانی دیکە هەیە.

بەرهەمە سنووردارەکان: گەشتیاری کشتوکاڵی بەو گەشتکەرانە سنووردارە کە لە میوانخانەکانی گوندەکاندا بە شێوەیەکی نافەرمی دەمێننەوە و هیچ سیستەمێکی فەرمی جێگرتنیان نییە یان لەو جۆرە شتانە. خاوەن کارەکانی گەشتوگوزاری و میواندارى پێویستیان بە یارمەتی هەیە بۆ پەرەپێدانی لێهاتوویی و زانیارییەکانیان سەبارەت بە چۆنیەتی پەرەپێدان و پێشخستن و بەڕێوەبردنی بەرهەمە گەشتیارییە گوندنشینەکان.

پەرەپێدانی کارامەیی: جووتیاران پێویستیان بە ڕاهێنان هەیە لە:

- بەخێرهاتنی میوانان
- پێشکەشکردنی چالاکییەکانی ڕۆژانەیان بە شێوەیەکی سەرنجڕاکێش و کارلێککارانە
- شوێنی نیشتەجێبوون بۆ دابینکردنی پێداویستییەکانی گەشتیارانی گوندنشین
- گەشتوگوزاری بە گشتی
- زمان زانین
- دەستڕاگەیشتن بەئاسانی / پشتگیری لە سەرچاوە داراییەکان بۆ پەرەپێدانی خزمەتگوزاری و دامەزراوە گەشتیارییە کشتوکاڵییان.
- چۆن دەست بکەین بە چالاکییەکانی گەشتیاری کشتوکاڵی
- پێشبینییەکانی گەشتیاران/سودەکانی جووتیاران
- پاڵنەر و سەرکردایەتیکردن
- خزمەتگوزاری کڕیار و پەیوەندییەکان
- دارایی / ژمێریاری و ڕاپۆرت ئامادەکردن
- فرۆشتەنی و بەبازارکردن
- بازاڕکەدنی دیجیتاڵ (لەوانەش بازاڕکردنی سۆشیال میدیا)
- کۆنترۆڵی چۆنایەتی
- خزمەتگوزاری خواردن و خواردنەوە، پلاندانانی لیستی خۆراک و نرخ
- پاکوخاوێنی ژوور / خزمەتگوزاری ماڵەوە
- ڕێکخستنی یاسایی لە بواری گەشتیاری کشتوکاڵیدا کاردەکات
- خزمەتگوزاری ڕێنماییکردن
- کۆمپیوتەر/ئایتی
- هێماکانی ڕێگاوبان و ئاراستەکردن

ستانداردەکانی کارکردن: پێویستە ستانداردەکان بۆ کەمترین مەرجەکان لە شوێنی نیشتەجێبوونی گوندنشینەکان و بۆ زانیاری سەرەتایی و پەیوەندیدار بۆ بەشداربووان لەم بوارەدا ئامادە بکرێن و پەسەند بکرێن.

ئەم ئالنگاریانە پێویستە لە کاتی دروستکردن و پاراستنی پەیوەندی بەردەوام و سوودبەخش لە نێوان کەرتەکانی گەشتیاری و کشتوکاڵدا لەبەرچاو بگیرێن.

بۆشاییەکانی بەرهەم (دەرفەتەکان) لە گەشتیاری کشتوکاڵیدا

هەندێک بۆشایی کە ڕەنگە زۆر بەسوود بن بۆ جووتیاران بۆ تێگەیشتن و لەوانەیە لەگەڵ بەرهەمەکانی گەشتیاری کشتوکاڵیدا کۆببنەوە، لە ئەمە لە خوارەوەپێشکەشکراوە
چالاکییە خێزان دۆستانەکان بە تایبەتی جەختیان لەسەر دەکرێتەوە و دەتوانن چەندین شێوەی جیاوازیان هەبێت

ناو	باسکردن\ نموونە\ بیرۆکە
ئەزموونەکانی کێڵگە	ئەزموونەکانی پەیوەست بە کێڵگەکان بۆ سەردانکەران پەیوەست بە دروێنەکردن، تامکردن، چێشت لێنان / ئامادەکردنی خواردنە نیشتمانی / کەلەپورییەکان ، گەشت بۆ منداڵان و هەرزەکاران، کارلێکی ئاژەڵانی کێڵگە، جێگا و نانی بەیانی / شوێنی مانەوە و هتد.
شوێنی مانەوە	شوێنی مانەوەی گوندنشین زۆر کەمە، بە تایبەت لەو شوێنانەی کە سەردانکەران دەتوانن ئەزموونێکی ڕەسەنی کێڵگەیان هەبێت. مانەوەی کێڵگە (مانەوە لەگەڵ خێزانی جووتیارەکە چ لە ماڵەکەیان یان لە بیناکانی تری کێڵگەکاندا کە بۆ ئەو مەبەستە ڕازێنراونەتەوە و ئامێری پێویستیان بۆ دانراوە) دەرفەتێکە بۆ گەشەکردن لە زۆرێک لە ناوچە گوندنشینەکاندا.
ئەزموونەکانی چێشتلێنان	وانەکانی چێشت لێنان لەگەڵ پسپۆڕانی ناوخۆیی، بەپشتگیری وەرگێڕەکانەوە دەکرێن لە هەر شوێنێک بێ. بەکارهێنانی 'چێشتخانەی دایك' کە هەڵگری ڕێچکە کۆنەکانی خواردنی ناوچەکەن، ئەم جۆرە ئەزموونانە زۆر ڕەسەن دەکەن. وانەکان دەبێ بۆ کات بەسەربردن بن و بەشداریکردن و کارلێککردن لەگەڵ سەردانکەران دابین بکەن – هانی یارمەتیدانی ئەوان بدەن ، دەستی خۆیان تاقیبکەنەوە، خواردنەکانی خۆیان لێنێن و هتد.
زنجیرە گەشتەکان خواردنەکان یان گەشتیاری کشتوکاڵی	ڕێڕەوەی خۆراک دەوەستێتە سەر بەرهەمە جۆراوجۆرەکان کە لە ناوخۆ بەردەستن.
گەشتە ناوخۆییەکان	فراوانکردن و پەرەپێدانی کۆمەڵێک ڕێڕەوی بابەتی لەلایەن خەڵکی ناوچەکەوە کە سروشتی ناوخۆیی دەزانن و دەتوانن چیرۆکی سەرنجڕاکێش، کویز و/یان چالاکییەکان بەدرێژایی ڕێگاکە پێشکەش بکەن. پەرەپێدانی پلاتفۆرمی پەیوەندی / کەناڵەکان / پۆرتاڵی جێگرتن کە خزمەتگوزاری گەشتیاری ناوخۆیی بۆ کۆمپانیاکانی گەشتیاری / سەردانکەران بە زمانە جیاوازەکان دەخاتە ڕوو.
گەشتی کارگەی کشتوکاڵی	ئەزموونی کارگە کشتوکاڵییەکان (بۆ نموونە کارگەی شەراب، کارگەی تەحین، کارگەی مرەبا یان کارگەکان، پرۆسێسکردنی شیرەمەنی و هتد) لەگەڵ گەشتی پیشەییانەی نێو کێڵگەکان (بەتایبەت بۆ منداڵان و هەرزەکاران)، تامکردنی بەرهەم و پێشکەشکردنی بەرهەمەکان، بەشداریکردن لە پرۆسەکانی بەرهەمهێنان و هتد.
کات بەسەربردنی منداڵان	چالاکییەکان، کات بەسەربردن و شوێنەکان کە بۆ خێزان و منداڵان دیزاین کراون وەکو ئەزموونی کشتوکاڵی / سروشتی خێزان دۆست. ئەو وانانەی کە خێزان و منداڵ دەتوانن بەرهەمێکی دەستی تێدا دروست بکەن، نان ببرژێنن، خواردن دروست بکەن و هتد. بەشداریکردن لەگەڵ ئاژەڵان: یاریکردن لەگەڵ ئاژەڵە بێ وەییەکان، کۆکردنەوەی هێلکە، خۆراکدانی مراوی و هتد. خولی بچووکی ژینگە – فێربوونی دار، گوڵ، ئاژەڵ، باڵندە. چالاکییەکانی جل و بەرگ و وێنەگرتنی خێزان.

Co-funded by the European Union

german cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

ZOA from relief to recovery

ناو	باسکردن\ نموونه\ بیرۆکه
	ئاگر و گۆرانی.
ئەزموونە کولتوورییەکان	خستنەرووی لە کێلگەوە بۆ سەر مێزدەتوانێت ئەزموونێکی کولتووری دابین بکات، ژەمە نەریتییەکان پێشکەشدەکرێت، لەگەڵ نمایشی موزیك و سەمای ناوخۆیی، وێنەگرتن بە جل و بەرگی نەتەوەیی / نەریتی و هتد). کارگەی شەراب لەگەڵ تامکردنی شەراب و فرۆشتنی شەراب لە شوێنی خۆیان (دەشێ خواردنی کەم، پەنیر، ژەمە سووکەکان لەگەڵ بێ).
گەشتکردن و بە پێ ڕێکردن (شاخەوانی)	پێویستە ڕێڕەوی باش، پێ وەی، بە باشی نیشانە کراو بۆ گەشتکردن پەرەپێبدرێت و هەندێک بەشداری کولتووریان هەبێت – بۆ نموونە. ڕۆیشتن بە پێ بۆ شوێنێکی گرنگی کولتووری. ڕاهێنان و پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری ڕێبەری باشی گەشتیاری ناوخۆیی.
چادرهەڵدان	خواست لەسەر گۆڕەپانی کەمپکردنی گشتی و تایبەت هەیە کە دامەزراوەی باش گەشەسەندوویان هەیە لە نزیک ناوچە سروشتییەکان و ڕێڕەوی ڕۆیشتن بە پێ لەگەڵ خزمەتگوزاری حجزکردنی نرخێکی گونجاو بۆ کەمپەکان، کرێی ئامێرەکان. پشتگیریکردن لە دەرفەتەکانی خۆشی و کات بەسەربردن بۆ نموونە. ئاگر، گەشتەکانی بە پێڕێکردن، دانیشتنی وێنەگرتن، پەیوەندی لەگەڵ هۆستێلەکانی ناوخۆیی / شوێنی نیشتەجێبوون، ئەزموونی ڕەچەڵەکیی بە بەکارهێنانی خواردنی ناوخۆیی، مۆزیک، سەما، کاری دەستی و هتد پێویستە/دەتوانرێت پەرەی پێبدرێت و پێشکەش بکرێت بۆ مێوانداراانی کەمپەکان
چالاکیەکانی دەرەوە	ئەزموونی کات بەسەربردن و کات بەسەربردن لە دەرەوە و ئەزموونەکانی تری گەشتیاری دەرەوە بۆ ماوەیەکی کورت لە ناوچە سروشتییەکان و وێنەکێشەکان وەک پاسکیلسواری، پاسکیلسواری شاخ، پاسکیلسواری چوار تایی،شوێنی سەیران / تکەو کەباب، کرێی ئامێری چێشت لێنان و هتد
ئەزموونی سواربوونی ئەسپ	ڕێڕەوی ئەسپ و دەرفەتی ئەسپسواری بەدرێژایی ڕێگا خۆش / جوانەکان لەگەڵ گێڕانەوەی چیرۆک / سەرگوزشتە ئەفسانە لەلایەن ڕێبەرەکانەوە.
کاری دەستی و کەلوپەلی دیاری	پەرەپێدان و هەمەچەشنکردنی کۆمەڵێک فۆرمی هونەری / نەریتی پیشەگەری بۆ دروستکردنی بەرهەمی دەستی هاوچەرخ وەک دیاری یادگاری، کەلوپەلی ماڵەوە، و دیاری (بۆ نموونە کۆزە / گۆزەی گڵین، کوپ، تەختەی برین، ژێرکوپ ، سینی، سندوق، یاری گرێدراو، دار و پشم، ڕزینی ئیپۆکسید بەرهەمەکانی وەکو ژێر جگەرە، زێرینگەریی، قوماش و جلوبەرگی بەرهەمهێنراوی ناوخۆیی وەکو کراس و سەرپۆشی ئاوریشم، تەنوورە و ملپێچ، بروش و سەرپۆشی بریرەدار. دامەزراندنی بازاڕی کاری دەستی و فرۆشتنی بەرهەمی دەستی بە گەشتیاران و سەردانکەران
دیاری بیرنەکراوەکان	بەرهەم و بەرهەمە خۆراکییە ناوخۆییەکان دەبێت بە جوانی پاکەت بکرێن و لە شوێنە گەشتیارییە سەرەکییەکان پێشکەش بکرێن بۆ نموونە. بەرهەمی شیرەمەنی، بەرهەمی میوە، شیرینی، تەحین و هتد. یادگارییە بچووکەکان بە سنووورداری بەردەست دەبێ (بە ئاسانی دەگوازرێنەوە)، بە نرخێکی کەمتر و دیاری موگناتیسی، کارتی دیاری، دەفتەری یاداشت موسین، مۆری پۆستە و هتد.
فێستیڤاڵ و بۆنە و	پەرەپێدانی بۆنە و ئاهەنگەکان بۆ ڕاکێشانی گەشتیاران بۆ ناوچەکە. ئەمەش بریتییە لە

ناو	باسکردن\ نموونه\ بیرۆکه
ئاهەنگەکان	پێدانی زانیاری/بازاڕکردنی چالاکییەکە، ڕێکخستنی چالاکییەکە، هەماهەنگی فێستیڤاڵ و بۆنەکان لەسەر ئاستی ناوچەیی. سیستەمێکی جێگرتن / بلیت برین بە ئۆنلاین بۆ کۆمپانیاکانی گەشتوگوزاری و خەڵک بە گشتی سەرکەوتنی بۆنە و ئاهەنگەکانی لەم شێوەیە بەهێز دەکات.
ئەزموونە کولتوورییە گوندنشینەکان	پەرەپێدانی سنووری گەشتە کولتوورییەکان / ئەزموونەکان لە ناوچە گوندنشینەکان / سروشتییەکان کە سەردانکەران / کۆمپانیاکانی گەشتیاری دەتوانن بیخەنە ناو گەشتەکانەوە (بۆ نموونە پێشکەشکردنی هونەرە ناوخۆییەکان، کارە دەستییەکان، مۆزیک، سەما، ماستەر کلاسەکان)، هەروەها پەرەپێدانی سنووری ئەو جۆرە ئەزموونانە لە سەفەرکردن و ئەپەکانی پۆرتاڵی جێگرتنی ئۆنلاین.

ئاڵنگارییەکان بۆ پەرەپێدانی گەشتیاری کشتوکاڵی:

نەبوونی زانیاری بەرهەمە گەشتیارییەکان: لە کاتێکدا جووتیاران زەوی و چالاکیی کشتوکاڵییان هەیە، زۆرجار درک بە توانای بازرگانی پەرەپێدانی ئەمانە وەک بەرهەمی سەرنجڕاکێشی گەشتوگوزاری کشتوکاڵی ناکەن. بەگشتی ئەوان زۆر شت نازانن دەربارەی گەشتوگوزار، یان گەشتیاران چییان دەوێت یان ئارەزووی دەکەن. هەروەها پێویستە دڵنیابن لە چۆنایەتی بەرهەمی بەردەوام ئەگەر بەرهەمەکەیان پێشکەش بە ڕێکخەرانی گەشتوگوزار بکەن بۆ ئەوەی بیخەنە ناو پاکێجی گەشتەکانەوە.

پلاندانانی هەماهەنگ: چەندان بەرهەمی ناوخۆیی وەک مرەبای میوە، میوەی وشککراوە، قوتووبەند و هتد کە جووتیاران بەرهەمی دەهێنن دەتوانن جێگەی سەرنجی سەردانکەران بن. وێرای ئەمە، بەزۆری پلانی ئەوە لە ئارادا نییە، ئەم بەرهەمانە بە هیچ شێوەیەک پێشکەش بە گەشتیاران بکرێت تا بە ئاسانی دەستیان پێ بگات وەک کۆشکی کێڵگەوانەکان یان دوکانەکان. دەشێ جووتیاران و بەرهەمهێنەرانی دیکە بەیەکەوە کاربکەن لە هەوڵێکی هەماهەنگدا شوێنێک یان زنجیرە گەشتێکی کشتوکاڵی دابمەزرێنن.

ڕاهێنان لە بواری گەشتوگوزار و شارەزایی میوانداری:
- جووتیاران پێویستیان بە ڕاهێنان هەیە لەسەر کارامەییەکانی میوانداری گشتی وەک پێشوازیکردن لە میوانەکان، پێشکەشکردنی شوێنی مانەوەی پاک و ئارام کە گەشتیاران وەک ئەزموونێکی گوندنشین چێژیان لێ وەربگرن، ئامادەکردن و پێشکەشکردنی ژەمە نەریتی و کێڵگەکان بۆ سەر مێزی میوانەکان، و میوانداری گشتی خوو ڕەوشتی خزمەتگوزاری.
- پێداویستییەکانی تری ڕاهێنان بریتین لە شارەزایی زمان و دەستڕاگەیشتنێکی ئاسان / پشتگیری لە سەرچاوە داراییەکان بە مەبەستی ڕێکخستنی شوێنی نیشتەجێبوون. پێویستە هاوکاری ئەو جووتیارانە بکرێت کە بەرهەمی گەشتیاری کشتوکاڵییان هەیە لەسەر چۆنیەتی دروستکردنی پەیوەندی نزیک لەگەڵ دەزگا گەشتیارییەکانی هەرێمی کوردستان

دارایی: ڕەنگە هەندێک لە جووتیاران ئارەزووی پەرەپێدانی شوێنێکی سەرنجڕاکێشی گەشتیاری کشتوکاڵییان هەبێت، بەڵام زۆرجار لەوانەیە پارەیان نەبێت بۆ ئەوەی ئەو کارە بکەن. زۆرجار کەمی بودجەی وەبەرهێنان بەربەستێکە لەبەردەم پێشکەشکردنی بەرهەمێکی کوالیتی باش بە بڕی پێویست ڕێکخری گەشتەکان ڕازی بکات کاری لەگەڵ بکەن ئیشی پێ بدەن.

دەرفەتی هاوکاری دارایی بۆ پەرەپێدانی بەرهەمەکانی گەشتیاری کشتوکاڵی:CARP

پرۆژەی(CARP) تاقیکاری گونجاندن و چاکبوونەوە لەگەڵ ڤایرۆسی کۆڤید ١٩:

- پێدەدرێت پارەی I3RF لەلایەن گروپی بانکی جیهانی لە ڕێگەی لەبری وەزارەتی دارایی عێراق فیدراڵی جێبەجێ کرا.GIZ - لەلایەن کۆمپانیای
- ئامانجی پشتگیریکردنە لە خۆڕاگریی کارگە زۆر بچووک و بچووک و مامناوەندە بەتواناکان و بەردەوامیی ناوەندەکانیان لە ڕێگەی بەرزکردنەوەی توانا و دەستڕاگەیشتن بە دارایی لە ئێراق.

Access2Growth پرۆژەی کارپ: گەیشتن بە گەشەکردن:

- پاڵپشتیکردنی کارگە زۆر بچووک و بچووک و مامناوەندەکانی عێراق بۆ بەرزکردنەوەی تواناکانیان، گرنگیدان بە بەدەستهێنانی **گەشەکردن لەڕێگەی پاڵپشتی دارایی** (دەستەبەر و یارمەتییە هاوتاکان).
- تەوەری ناوەندی وەرگرتنی تەکنەلۆژیا، گۆڕینی دیجیتاڵی و دیجیتاڵکردن.
- کۆمپانیا زۆر بچووک و بچووک و مامناوەندەکان سوودمەند دەبن لە خزمەتگوزارییەکانی فێربوونی ئەلیکترۆنی کە لەلایەن کارپەوە پێشکەش دەکرێن.
- پەرەپێدانی **ئیکۆسیستەمی یارمەتییەکان** بۆ هاندانی وەبەرهێنانی تایبەت لە کۆمپانیا تازە دەرکەوتووەکانی عێراق.

پرۆژەکە بە ئامانجی:

- **تازە دەرکەوتووەکان:** کەمتر لە ٥ ساڵ لەمەوبەر دامەزراوە
- **کارگە زۆر بچووک و بچووک و مامناوەندەکان:** لانیکەم بۆ ماوەی ٢ ساڵ کاردەکات
- **ڤی سی:** خوازیارە وەبەرهێنان بکات لە سی گ پی عێراق

ئامرازەکانی یارمەتی بۆ کۆمپانیا تازە دەرکەوتووەکان پێشکەش دەکەن:Access2Growth

١- یارمەتییەکانی پەرەپێدانی توانا:

دابینکردنی بودجە بۆ سندوقەکانی وەبەرهێنانی تۆو/قۆناغی سەرەتایی کە ئامادەن وەبەرهێنان لە سی گ پی عێراق بکەن.

٢ - یارمەتییەکانی وەبەرهێنانی هاوبەش:

دەرکەوتووەکان لە وەبەرهێنەرانی پێ وەی یان سەرمایەی مەترسیدار پارەی تەواوکەر بۆ کۆمپانیا تازە

٣- یارمەتییەکانی پێش وەبەرهێنان:

یارمەتییەکان بۆ کۆمپانیا تازە دەرکەوتووەکان کە بەڵێن نیشان دەدەن بەڵام هێشتا ئامادەی وەبەرهێنان نین

ئامرازەکانی یارمەتی بۆ کۆمپانیا بچووک و مامناوەندەکان پێشکەش دەکەن:Access2Growth

١- کۆپۆن: کۆمپانیای زۆر بچووک و بچووک و مامناوەندە شایستەکان دەتوانن داوای بودجە بکەن تا بڕی ٤،٠٠٠ دۆلار بۆ پەرەپێدانی کارەکانیان.

هاوتاکردنی بەخشین: کۆمپانیا زۆر بچووک و بچووک ومامناوەندە شایستەکان دەتوانن داوای پارە بکەن تا بەهاکەی دەگاتە ٢٠،٠٠٠ دۆلار بۆ پەرەپێدانی کارەکانیان.

هاوتاکردنی بەخشین Access2Growth / پێوەرەکانی کۆدی

- بەپێی یاساکانی عێراق وەک کۆمپانیایەکی تایبەت تۆمار بکرێت
- کردارەکان لە ئێراق ئەنجام بدرێت.
- کاردابێ - بەلایەنی کەمەوە دوو ساڵ لە
- بەشداری یان خاوەندارێتی لەلایەن هیچ قەوارەیەکی گشتیەوە نەبێت
- کەمترین ژمارەی فەرمانبەران: ٥
- گەشەپێدانی بازرگانی یان توانای گەورەیان هەیە بۆ گەشەکردن
- تەنها هاوتاکردنی بەخشین-

  - ئامادەیە وەبەرهێنان لە پلان و چالاکییەکانی پەرەپێدانی کارەکانیدا بکات بە ڕێژەی لەسەدا ٢٠ی کۆی تێچووی پرۆژەکە
  - پلانی روون و دروستی پەرەپێدانی بازرگانی
  - توانای تەواو بۆ جێبەجێکردنی چارەسەر یان پرۆژەی پێشکەشکراو

بۆ زانیاری زیاتر سەردانی ئەم لینکە بکەن

https://www.carp-iraq.com/

Email: carp@giz.de